

KEMPEN, Josef (Neuss 12 juni 1929).

Studeerde tussen 1952 en 1957 Engels, Frans, Nederlands en Fries aan de universiteiten Keulen, Bonn en Groningen. Tegelijkertijd gaf Kempen les in het Engels, Nederlands en Afrikaans aan de volkshogeschool in Neuss. In 1958 werd hij leraar, eerst aan de Realschule in Kleef en Bad Godesberg, tussen 1975 en 1989 in het middelbaar onderwijs. Van 1978 tot 1983 doceerde hij bovendien Nederlands en Fries aan de universiteiten van Düsseldorf en Bonn. Hij is lid van de Fryske Akademy en de

Maatschappij der Nederlandse Letterkunde in Leiden.

Met het Nederlands kwam Kempen vroegtijdig in aanraking hoofdzakelijk door zijn belangstelling voor het taalverleden van zijn geboortestreek, de Nederrijn. Het noordelijke gedeelte van dit gebied tussen de steden Krefeld en Kleef was tot in de 19de eeuw grotendeels Nederlandstalig en de dialecten zijn er nog steeds Nederlands getint. Kempen ondervond dat eind de jaren 1950 als leraar in Kleef. Het was toen in West-Duitsland nog niet mogelijk het Nederlands als hoofdvak te studeren. Er bestonden weliswaar aan sommige universiteiten lectoraten, maar nergens een volwaardige leerstoel. Als schoolvak was het Nederlands vrijwel onbestaande.

In februari 1959 publiceerde Kempen een opstel in het tijdschrift *Die Realschule* waarin hij pleitte voor het Nederlands als keuzevak op de scholen in de Duits-Nederlandse grensstreek. Om te komen tot een Europese 'culturele integratie' was het niet voldoende dat alleen Nederlanders en Vlamingen Duits leerden, stelde hij. De Duitsers moesten een tegenprestatie leveren.

Het artikel bevatte al de belangrijkste onderwerpen en leidmotieven die Kempen over de volgende decennia heen bezig zouden houden. Hij laakte de verwrongen beeldvorming over Nederland en Vlaanderen in de Duitse schoolboeken en de pers, haalde uit naar het "misplaatste superioriteitsgevoelen" van heel wat Duitsers die het Nederlands afdeden als een soort Duits dialect, verwees naar het Nederlandse taalverleden van de Nederrijn en naar de Vlaamse strijd: een Nederlandsonkundige Duitser kiest in België automatisch partij tegen de Vlamingen, aldus Kempen.

De publicatie gaf aanleiding tot de vorming van een kleine groep Duitse neerlandici die voortaan regeringen en parlementen van de aan Nederland aanpalende deelstaten Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen met verzoekschriften bestookten voor het Nederlands in het onderwijs. Een doorbraak behaalden ze toen ze de voorzitter van de cultuurcommissie in de Landdag van Noordrijn-Westfalen op hun hand kregen. In november 1964 richtte Noordrijn-Westfalen twee leerstoelen Nederlands op in Keulen en Münster. Vanaf 1967 vond de taal dan ook geleidelijk ingang in het onderwijs. Een kwarteeuw later waren er in het herenigde Duitsland zes leerstoelen, waarvan twee in Keulen, met ongeveer 2900 studenten, en volgden zowat 3000 leerlingen lessen Nederlands op school.

In Vlaanderen maakte Kempen naam als medewerker van de tijdschriften *Ons Erfdeel* (vanaf 1961) en *Septentrion* (1972-1976). In 1963-1964 was hij secretaris van de kortstondige *Gesellschaft zur Förderung der flämischen Kultur* in Bad Godesberg.

WERKEN: artikelen in *Ons Erfdeel*; *Neerlandia*; *Grenzen Open*; – 'Niederländisch – ein neues Alternativfach der Realschule',

in *Die Realschule* (1959), p. 37-39; – *Erfahrungsbericht zum Niederländischen an einer Realschule des deutschen Grenzraums*, 1962; – *Nederland in Duitsland*, 1962.

LITERATUUR: J. Deleu, *Nederlanden en Europeer*, 1966; – W. Dolderer, 'Josef Kempen vecht voor Nederlands in Duitsland', in *De Standaard* (11 juni 1994).

WINFRIED DOLDERER